

شناسایی شاخص‌ها و مولفه‌های الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی با رویکرد تربیت اخلاقی

سید علی امیرزاده^۱

سعید صفاریان همدانی^۲

ترانه عنایتی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی شاخص‌ها و مولفه‌های الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی با رویکرد تربیت اخلاقی انجام شده است. روش پژوهش برحسب هدف، کاربردی برحسب نوع داده، کیفی بود. نمونه آماری پژوهش، شامل خبرگان و مدیران سازمان ورزش شهرداری تهران به تعداد ۲۰ نفر بودند که بر اساس نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب شدند. روایی و پایایی ابزار، با استفاده از معیارهای کیفیت (موثق بودن) سنجیده شد و مورد تأیید قرار گرفت. که همگی مورد تأیید قرار گرفتند. روش تجزیه و تحلیل داده در پژوهش حاضر، کدگذاری نظری بود. نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که مولفه‌های الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی با رویکرد تربیت اخلاقی را می‌توان بر اساس سه رویکرد فلسفی مورد بررسی قرار داد که شامل، ایده آلیسم، رئالیسم و

۱ دانشجوی دکترا فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، ساری، ایران

a.amirzade02@gmail.com

۲ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران (نویسنده

مسئول)

snhrm3000@yahoo.com

tenayati@yahoo.com

۳ دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

پرگماتیسیم اسلامی بودند. در پژوهش حاضر بیان شد که الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد تربیت اخلاقی را می‌توان بر مبنای سه الگوی فلسفی مطرح بیان کرد چراکه مؤلفه‌های آنها همپوشانی دارد.

واژگان کلیدی: الگوی فلسفی، تربیت بدنی، رویکرد تربیت اخلاقی

مقدمه

از دیدگاه اسلام واقعیت وجودی انسان (بدن و نفس) محور اساسی برنامه‌ها چه درسی و چه غیر درسی است. نظام تربیت بدنی اسلامی، یک نظام همه‌جانبه است، یعنی علاوه بر جسم به ابعاد علمی، اخلاقی، اجتماعی و عاطفی نیز تأکید دارد. تربیت بدنی از دیدگاه اسلام، بر تربیت و تقویت جسم تأکید دارد که باید همپای خود سازی و اخلاق و از طرفی مصونیت جامعه باشد (والست و فستینگ^۱، ۲۰۰۳). در جهان بینی ما، حیات هدفدار است و حرکت و جنبش جلوه حق و لازمه حیات است (موهتار و همکاران^۲، ۲۰۲۰). تربیت بدنی نیز در این راستا به عنوان بخش مهمی از تعلیم و تربیت کوشش می‌کند تا به حرکت و فعالیت و داشتن آدمی به صورت منظم و سازمان یافته در راستای هدف گام بردارد و یا اینکه زمینه ساز و تقویت کننده حرکت هر انسان باشد. در اسلام تربیت بدنی به عنوان ابزاری است که برای تأمین بهداشت و سلامتی تن و پاکی روان تقویت روح و صیقل خوردن تن پر کردن اوقات فراغت به صورت سالم و مفید مصون نگهداشتن جامعه از رذایل و عوارض اخلاقی ایجاد توانایی و تقویت روحیه کار و تلاش در جهت رشد و سازندگی آمادگی و استقامت در صفحه‌های عبادت و جهاد و دفاع از اسلام و کشور القای روحیه جوانمردی و تعاون و یاری مظلوم بوده تا بدنه‌ای

1 Walseth & Fasting

2 Muhtar, et al

پرورش یافته در خدمت اهداف مقدس باشد. ورزش در تعلیم و تربیت اسلامی مقدم نیست، وسیله و ابزار است (نظری و همکاران، ۱۳۹۴).

خداوند در انتخاب برگزیدگان خود همواره به ویژگی‌های ممتازی توجه داشته، برای نمونه در قرآن کریم آیه ۲۴۶ سوره بقره به ویژگی‌هایی چون هوش، فرزانه‌گی، علم، درستی و قدرت بدنی اشاره می‌کند (فاروق و پارکر^۱، ۲۰۰۹).
و یا درجای دیگر می‌فرماید:

الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ

شخص با ایمان قوی و نیرومند، از شخص با ایمان ضعیف بهتر و دوست‌داشتنی‌تر است.

إِنَّ أَصْطَفِيَهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَهُ فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ

خداوند او را بر شما برگزیده و علم و (قدرت) جسم او را وسعت بخشیده است.

درباره حضرت موسی (ع) قرآن کریم چنین می‌فرماید:

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

هنگامی که موسی نیرومند و کامل شد، حکمت و دانش به او دادیم.

حضرت رسول اکرم (ص) پیوسته در مورد بهداشت و حفظ سلامت و تندرستی و تقویت روح و جسم از طریق تفریحات سالم و فعالیت‌های مختلف ورزشی تاکید فراوان داشت. حضرت رسول اکرم (ص) فرمود: ان الله يحب عبد القوی

ابن سینا: به دلیل اهمیت تعلیم و تربیت، ورزش را که یکی از شاخه‌های بسیار مهم آن می‌دانست مطالب باارزشی در کتاب قانون آورده است. او سلامت تن و روان را مدیون ورزش دانسته و یکی از راه‌های رشد و نمو کودکان را حرکات ورزشی معرفی کرده است. این فیلسوف عالی قدر مهم‌ترین حرکات، فعالیت‌ها و مهارت‌های ورزشی

کودکان و نوجوانان را راهپیمایی، پرش، توپ بازی، طناب بازی، دو، کشتی، اسب سواری، شمشیربازی و شنا ذکر کرده است (پارسا مهر و رسولی نژاد، ۱۳۹۴).

مرحوم شهید مطهری بحث جالب و دقیقی دارد، تحت عنوان: پرورش تن و تن پروری، وی در کتاب انسان در قرآن چنین می نویسد: اسلام، تن پروری به معنای، نفس پروری و شهوت پرستی را شدیداً محکوم کرده است، اما پرورش بدن به معنای مراقبت و حفظ سلامت و بهداشت را از واجبات شمرده است و هر نوع عملی را که برای بدن زیان بخش باشد، حرام شمرده است (جعفری و همکاران، ۱۳۹۷).

با استناد به منابع علمی، فرهنگی و تاریخی موجود، ورزش و تربیت بدنی به لحاظ مفهومی و رویکردی در فرهنگ و تمدن درخشان اسلامی و ایرانی یک مقوله فرهنگی و تربیتی محسوب می شود و نگاره های تاریخی و باستان شناسی و ادبیات غنی موجود به خوبی آن را اثبات می کند. با وجود این میراث غنی و پیشینه گران بها، با تقلید از ورزش جدید، جنبه فرهنگی ورزش و تربیت بدنی در ایران ضعیف بوده و چالش های جدی در ساختارها و سازوکارهای این پدیده فراگیر وجود دارد که نهادهای کلان ورزش و تربیت بدنی و با حمایت نهادهای بالادستی نظیر دولت و مجلس باید با عزم ملی بدان بپردازند (حسینی، ۱۳۹۷).

در هم تنیدگی فرایند تربیت و اخلاق موجب شد که مرز مشخصی در گذشته میان این دو تصویر نشود و فرایند تربیت با اخلاق همسان پنداشته شوند و اخلاقی بودن به مثابه تربیت یافتگی انگاشته شود چنان که غزالی چنین نگاشت: معنی تربیت این است که مربی، اخلاق بد را از آدمی باز ستاند و به دور اندازد و اخلاق نیکو جای آن بنهد (غزالی، صص، ۵۲ و ۵۳).

مقصود از تربیت اخلاقی فراگیری و عمل به آداب و رسوم اجتماعی نیست زیرا آداب و رسوم غیر از اخلاق است و بدین جهت در هر کشور و در هر منطقه ای از

جهان آداب و رسوم اجتماعی ویژه‌ای بر اساس ملاحظات نژادی، جغرافیای، مکانی، زمانی، اقلیمی، قبیله‌ای، گروهی، و ... ظهور و بروز پیدا می‌کند که در منطقه و مکان دیگر هیچ اعتباری ندارند در صورتی که فرایند اخلاق یافته‌ها و آموزه‌ها و مسائل ریشه دارد و بنیادین‌اند و با عمق جان انسان با فطرت و ساختار و جودی و با واقعیت تکوینی در ارتباط وثیق و عمیق‌اند.

همچنین مقصود از تربیت اخلاقی تنها به معنای به کارگیری شیوه‌ها و روش‌های تربیتی اعم از خود سازی و یا تربیت افراد نیست. زیرا در فرایند اخلاق نیز شیوه تخلق به اخلاق سخن به میان می‌آید اما آنچه درباره ماهیت و تعریف تربیت اخلاقی می‌توان گفت این است که تربیت اخلاقی یکی از اقسام تربیت است و به حوزه و قلمرو خاصی از تربیت مربوط است یکی از اقسام تربیت است و به حوزه و قلمرو خاصی از تربیت مربوط است نظیر تربیت اجتماعی، تربیت سیاسی، تربیت جنسی و از این رو تربیت اخلاقی در حیطه تربیت قرار دارد و از حوزه اخلاق خارج است.

بر این اساس، در تربیت اخلاقی تلاش می‌شود با بهره‌گیری از دانش تعلیم و تربیت و یافته‌های تربیت اهداف اخلاقی را عینیت بخشید.

ارکان این تعریف عبارت است از: ۱- انگیزش در جهت احساس نیاز نسبت به مسائل اخلاقی و تخلق به اخلاق حسنه. ۲- آموزش آموزه‌های اخلاقی و شناخت فضایل و رذایل. ۳- التزام، پای بندی و تقید به اخلاق حسنه و اعتقاد به پیراسته سازی دل و جان از اخلاق بد. ۴- توانایی در جهت عمل کردن اخلاق خوب و توانایی بر مهار خود از اخلاق بد. ۵- جهت‌گیری بر پایه رسیدن به سعادت و کمال جاودانه.

بنابر این دانش تعلیم و تربیت و از جمله تربیت بدنی از داده‌ها و یافته‌های اخلاق بهره می‌گیرد و با ساز و کارهای خود نگرش و رفتار اخلاق را در افراد ایجاد می‌کند و در گام نخست آدمی را از خود محوری رهایی می‌دهد و به او رنگ خدایی می‌بخشد.

در ایران تا حدودی اسناد راهبردی در نهادهای حکومتی و دولتی و قانونگذاری به ورزش و تربیت بدنی و جنبه فرهنگی آن پرداخته‌اند و به ویژه شورای عالی انقلاب فرهنگی در مصوبات و مطالعات موجود با توجه به وظایف کلان خود به ورزش و تربیت بدنی از زاویه فرهنگی توجه نسبی داشته است که مهمترین آن راهبردهای فرهنگی ورزش و تربیت بدنی در جمهوری اسلامی ایران مصوبه ۵۶۵ با ۱۳ بند بوده است. ارزیابی وضعیت فرهنگی ورزش و تربیت بدنی بر اساس شاخص‌ها و معیارهای سه‌گانه رهنمودهای امام (ره) و رهبری، سیاست‌های فرهنگی و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه حاکی از آن است که در سطوح مختلف ورزش قهرمانی، همگانی، دانش‌آموزی، بانوان، آموزشی و تحقیقات و اجرای برنامه‌ها به ویژه جنبه فرهنگی ورزش چالش‌های عمیقی وجود دارد و تدوین و تصویب مهندسی فرهنگی ورزش و تربیت بدنی متنی بر اصول و ارزش‌های اسلامی در چارچوب مهندسی کلان فرهنگی کشور برای برون رفت از این مشکلات و ناهنجاری‌های فرهنگی و ورزشی می‌تواند بسیار مفید و راهگشا باشد. در راستای پژوهش حاضر، همتی (۱۳۹۸)، نیز در پژوهشی به بررسی آینده‌نگاری ورزش با تکیه بر مبانی اسلامی پرداخت. در این پژوهش با استفاده از تحلیل علی - لایه‌ای، به عنوان یک روش مدیریتی آینده‌نگر، سناریوهای مختلفی طراحی و مطرح شده است تا لایه‌های مختلف موضوع چرایی ورزش در دین مبین اسلام بررسی شود. در این راستا بر اساس تحلیل‌های مربوط به لایه‌های پایین‌تر و با توجه به میزان عدم قطعیت و اهمیت دو پیشران الگوی "توسعه ورزشی" و "جهت‌گیری فرهنگی غالب" شناسایی، و بر اساس آن‌ها سناریوهای موردنظر طراحی شده است. نعمتی (۱۳۹۷)، هم در پژوهشی به بررسی جایگاه تربیت بدنی و ورزش در آموزه‌های فقهی با تاکید بر قرآن کریم پرداخت و عنوان کرد که اسلام دینی است که در سده هفتم میلادی بر پایه عدالت اجتماعی، مردم‌سالاری و معنویت، حقیقت،

دوستی و ایمان به خدای یکتا پایه گذاری شده است. این مذهب مقتدر و شایسته که به وسیله حضرت محمد (ص) بزرگ‌ترین و آخرین پیامبر خدا در شبه جزیره عربستان پا به عرصه وجود گذاشته و با نور تجلی بخش خود، سراسر گیتی را منور نمود. مردم جهان را از بت پرستی نجات داد و به برادری و مودت فرا خواند. آن حضرت مردی پاک سرشت، فداکار، امین، راستگو، شجاع و دوست داشتنی و در عین حال یک ورزشکار بود. فدایی و کرمی (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی تربیت بدنی از دیدگاه اسلام پرداختند. و عنوان کردند که مطالعه تاریخ حیات رسول گرامی (ص) و ائمه اطهار علیهم السلام و نیز صحابه و تابعین گرانقدر آنان نشان می‌دهد که آنان به ورزش و تربیت و تقویت بدن خود می‌پرداختند و در فعالیتهایی از قبیل مسابقه دو، اسب سواری، تیر اندازی و شنا شرکت می‌کردند. ورزش دشمن کسالت و تنبلی و بد حالی و موجب نشاط و شادابی است. تنبلی و کسالت: «رهبران دینی به شدت ما را از تنبلی، کسالت برحذر داشته‌اند امام صادق می‌فرمایند هدف نهایی تربیت بدنی و ورزش از دیدگاه اسلام تأمین سلامت، بهداشت بدن، «دشمن کار و تلاش است تقویت و رشد آن و در نتیجه حرکت به سوی کمال است. در بسیاری از کارها و برخوردهای این بزرگواران می‌توانیم به راحتی پی به ارزشمند بودن ورزش ببریم. در بین پژوهشهای خارجی انجام شده، نیز، غنی^۱ (۲۰۲۰)، در پژوهشی به بررسی ضرورت آموزش در زمان کودکی در دین اسلام می‌پردازد و بیان می‌کند که دین اسلام به آموزش در تمام جنبه‌ها اهمیت می‌دهد. دین اسلام، دوران کودکی را دورانی پویا می‌داند و رهنمودهایی برای رشد کودکان دارد. آموزش‌هایی که دین اسلام برای دانش آموزان کودک در نظر گرفته است و آنها را ضروری می‌داند شامل تربیت بدنی، تربیت هوشی و تربیت اجتماعی

است. دین اسلام به تربیت بدنی به عنوان اولین عامل مهم در رشد اهمیت می‌دهد. اسلام^۱ (۲۰۲۰)، هم در پژوهشی به مطالعه نقطه نظرات علمای دینی نسبت به ورزش با توجه به رویکردهای قرآن و احادیث پرداختند و در آن عنوان می‌شود که اسلام کد زندگی کامل و قوانین و مقررات آن و همچنین، تمام جنبه‌های زندگی را پوشش می‌دهد. اسلام منبع کاملی برای هدایت است. همانطور که می‌دانیم اکثر جامعه مسلمان در فعالیتهای مختلف ورزشی شرکت می‌کنند و آنها از قوانین و مقرراتی پیروی کنید که بر اساس کدهای اسلامی نیستند. اسلام برخی شرایط را در مورد مشروعیت فعالیت‌های ورزشی و سرگرمی‌هایی که باید بر اساس آنها انجام شود، بیان می‌کند. پیروی از اسلام برای جامعه مسلمان بسیار ضروری است. اصول فعالیت‌های ورزشی در اسلام یادآور میشود که آنها باید هنگام نوشیدن طبق اصول اسلامی عمل کنند، غذا خوردن، کد لباس پوشیدن، شکل بازی و جوایز در فعالیت‌های ورزشی همه و همه باید بر اساس مبانی و اصول اسلامی باشد.

لذا با توجه به مطالب ارائه شده، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که شاخص‌ها و مولفه‌های الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی کدامند؟

روش

با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی بود؛ روش پژوهش برحسب هدف، کاربردی و برحسب نوع داده، کیفی؛ برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی بود.

جامعه آماری پژوهش، شامل خبرگان و مدیران سازمان ورزش شهرداری تهران بود که شرط انتخاب آنها برای جمع آوری داده‌ها، داشتن حداقل مدرک دکتری و داشتن شغل اجرایی و آموزشی در زمینه تربیت بدنی باشند که در سطوح تصمیم‌گیری‌های

ورزشی چه در حال حاضر و چه در گذشته نقش داشته و دارند. این گروه را به اصطلاح خبرگان آگاه می‌نامند که در فرایند مصاحبه شرکت کردند. برای تعیین نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری غیر تصادفی هدفمند^۱ استفاده شد که ۲۰ نفر به عنوان حجم نمونه، در نظر گرفته شد. مشخصات مصاحبه‌شوندگان شامل ۷ نفر از مدیران سازمان شهرداری تهران، ۸ نفر از اعضای هیئت علمی و ۵ نفر از مجموعه داران ورزشی بودند.

ابزار گردآوری داده‌ها و پایایی و روایی بدین صورت است:

۱. روش کتابخانه‌ای: به منظور شناخت ارزیابی مؤلفه‌ها پژوهش، متون موجود در زمینه تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی و نیز بررسی مقالات علمی موجود در این زمینه از روش کتابخانه‌ای (شامل کتاب‌ها، پایگاه‌های معتبر علمی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی) استفاده شد.

۲. روش میدانی: به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش و تعیین صحت و سقم آن‌ها در بخش کیفی پژوهش حاضر از مصاحبه‌های نیمه عمیق استفاده شد. در مصاحبه‌های انفرادی با مصاحبه‌شوندگان، برای بررسی مقدماتی از ۵ سؤال اصلی در مصاحبه استفاده شد؛ با توجه به اینکه بعد از انجام ۲۰ مصاحبه، عوامل اصلی و فرعی در مصاحبه‌های قبلی تکرار شدند و پژوهشگر به اشباع رسید، یعنی داده‌های جدید با داده‌هایی که قبلاً جمع‌آوری شده، تفاوتی نداشت و اشباع حاصل شد، مصاحبه‌ها متوقف گردید.

پرسش‌نامه سنجش برازش الگو: این بخش شامل یک پرسشنامه بسته پاسخ برگرفته از الگوی ارائه شده در بخش کیفی بود که به منظور سنجش نظر خبرگان در رابطه با تناسب الگو (روایی بیرونی) طراحی شد.

گلیسر و اشتراوس^۱ (۱۹۷۰) چهار معیار اصلی را برای سنجش برازش الگو در نظر گرفته‌اند: ۱- تطبیق؛ ۲- قابلیت فهم؛ ۳- قابلیت تعمیم؛ ۴- کنترل؛ هم‌چنین کرسول (۲۰۰۵) در خصوص روال پدید آوردن نظریه نیز سوالاتی را مطرح کرده و بیان داشته همان‌قدر که نظریه مهم است، روال تهیه نظریه نیز می‌بایست از یک نظم خاصی پیروی کرده باشد. برای تعیین صحت یافته‌های کیفی از چندین راهبرد استفاده می‌شود مثل هم‌سو سازی، بررسی توسط اعضا، توصیف انبوه و غنی و ... که در این تحقیق برای تعیین صحت یافته‌ها از راهبرد "بررسی توسط اعضا"^۲ استفاده شد (کرسول، ۲۰۰۵: ۳۲۵).

بر این اساس الگوی نهایی به خبرگان دانشگاهی که پیشتر در بخش جامعه کیفی اشاره شد در خصوص تربیت بدنی مبتنی بر اسلام و همچنین خردپژوهان آشنا به این حوزه برگردانده شد و پرسشنامه‌ای در ابعاد مختلف با شش سؤال در مقیاس لیکرت طراحی گردید و از شرکت کنندگان خواسته شد درستی نتایج را مورد بررسی قرار دهند. معیارهای روایی و پایایی در مطالعات کیفی متفاوت از پژوهش‌های کمی است. در مطالعات کیفی برای بیان کیفیت مطالعه، معمولاً از اصطلاح موثق بودن^۳ استفاده می‌نمایند. در این مورد گوبا^۴ و لینکلن معیارهایی را ارائه کرده‌اند که در پژوهش حاضر مورد رعایت قرار می‌گیرد (گوبا و لینکلن، ۱۹۹۴). در سمت راست، معیارهای کیفیت

1 Glaser & Strauss
2 Member checking
3. Trustworthiness
4. Guba

پژوهش کیفی آمده است و موارد سمت چپ معادل آن‌ها در مطالعات کمی می‌باشند که جهت درک بهتر ارائه شده‌اند.

- دقت^۱ - موثق بودن؛
- اعتبار^۲ در برابر روایی^۳؛
- قابلیت اعتماد^۴ در برابر پایایی^۵؛
- انتقال‌پذیری^۶ در برابر تعمیم‌پذیری^۷ (روایی خارجی)^۸؛
- تأییدپذیری^۹ در برابر عینیت^{۱۰}.

روش تجزیه و تحلیل داده در پژوهش حاضر روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی کدگذاری نظری برگرفته از روش نظریه پردازی داده بنیاد بود. کدگذاری نظری عبارت است از عملیاتی که طی آن داده‌ها تجزیه، مفهوم‌سازی و به شکل تازه‌ای در کنار یکدیگر قرار داده می‌شوند و فرایند اصلی است که طی آن نظریه بر اساس داده‌ها تدوین می‌شود. در این روش سه رکن اصلی "مفاهیم" "مقوله‌ها" و "قضیه‌ها" وجود دارند. در این شیوه نظریه بر اساس "داده‌های خام" شکل می‌گیرند (دلاور و کوشکی، ۱۳۹۲: ۱۷۹).

تحلیل داده‌ها، محور اصلی نظریه برخاسته از داده‌ها است. در هر مطالعه به‌عنوان یک کل، جمع‌آوری داده‌ها، تنظیم داده‌ها و تحلیل داده‌ها به هم وابستگی متقابل دارند.

-
1. Rigor
 2. Credibility
 3. Validity
 4. Dependability
 5. Reliability
 6. Transferability
 7. Generalizability
 8. External validity
 9. Confirmability
 10. Objectivity

برای تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه و نیز مبانی نظری از سه نوع کدگذاری استفاده شده است که عبارت‌اند از:

- کدگذاری باز
- کدگذاری محوری
- کدگذاری انتخابی

یافته‌ها

در این بخش داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های علمی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.

سؤال

مولفه‌های الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی برای سازمان ورزش شهرداری تهران کدام‌اند؟

سوال‌های فرعی

- ۱) شاخص‌های الگوی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران از منظر فلسفه ایده‌آلیسم کدامند؟
 - ۲) شاخص‌های الگوی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران از منظر فلسفه رئالیسم کدامند؟
 - ۳) شاخص‌های الگوی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران از منظر فلسفه پراگماتیسم کدامند؟
- برای پاسخ به سؤال فوق از روش کدگذاری استفاده شد.

جدول ۱: مرتب‌سازی نهایی و خوشه‌بندی کلیه مفاهیم و کدهای (A تا AM) استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته

ردیف	مفاهیم استخراجی اولیه	کد مقوله
۱	خود انضباطی	A1
۲	توجه به ارزشهای ایدئال شخصی در تربیت بدنی	A2
۳	توجه به استعداد ذاتی	A3
۴	توجه به قدرت بدنی	A4
۵	توجه به بهداشت فردی در تربیت بدنی	A5
۶	توجه به ارتقای سلامت فیزیکی و جسمی در تربیت بدنی	B1
۷	توجه به تندرستی	B2
۸	ارتقای مقاومت بدن	B3
۹	توجه به تهذیب روحی و روانی در ورزش	B4
۱۰	بالفعل کردن استعدادهای بالقوه فرد	C1
۱۱	شکفتگی کامل یا کمال توانایی‌های فرد	C2
۱۲	ورزش قوایی حافظه	C3
۱۳	تقویت قوای استدلال در تمرینات ورزشی	C4
۱۴	توجه به اخلاق آمرانه	D1
۱۵	توجه به علایق فردی در تربیت بدنی	D2
۱۶	خودفعالی	D3
۱۷	کیفیت فکری	E1
۱۸	انتقال تمرین	E2
۱۹	تفریح سالم	E3
۲۰	آزادی تا کمال	F1
۲۱	تندرستی اجتماعی	F2
۲۲	لذت جویی در ورزش	F3
۲۳	ورزش نظام مند	G1

G2	پرورش ذهنی	۲۴
G3	استحکام عقلانی	۲۵
G4	مهارت‌های جنگی	۲۶
H1	چابکی	۲۷
H2	دلاوری	۲۸
H3	آمادگی جسمانی	۲۹
H4	نشاط	۳۰
I1	توجه به طبیعت	۳۱
I2	تقویت حواس	۳۲
I3	مهارت پروری	۳۳
J1	سرگرمی	۳۴
J2	رشادت شخصیتی	۳۵
J3	جوانمردی	۳۶
K1	پرورش تن	۳۷
K2	پرورش اخلاقی	۳۸
K3	کارورزی	۳۹
L1	چالاکی	۴۰
L2	خوشی	۴۱
L3	تمدد اعصاب	۴۲
M1	خالی کردن انرژی مازاد	۴۳
M2	ورزش بر اساس منطق	۴۴
M3	اراده	۴۵
N1	سلامت روانی	۴۶
N2	سودمندی	۴۷
N3	تفکر سالم	۴۸
O1	رضایت مندی	۴۹

O2	بهبود گرایی	۵۰
O3	تنوع در برنامه‌های ورزشی	۵۱
P1	تربیت بدنی در قالب فعالیتهای اجتماعی	۵۲
P2	خودآزمایی	۵۳
P3	خودبیانی	۵۴
Q1	تمرین آزاد	۵۵
Q2	ورزش بر اساس مقتضیات محیط جغرافیایی	۵۶
Q3	ورزش دسته جمعی	۵۷
Q4	خود انضباطی	۵۸
Q5	توجه به ارزشهای ایدئال شخصی در تربیت بدنی	۵۹

جدول ۲: کدگذاری (A تا R) و دسته‌بندی محوری کلیه مفاهیم استخراج شده از تکنیک مصاحبه‌های نیمه

ساختار یافته

کد مصاحبه شونده	کد گذاری باز (شاخص)	کد گذاری انتخابی	سازه
	واحدهای مبنایی		
I10, I6, I5, I1, I7	خود انضباطی	ایدئال‌پسند	الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران
I13, I14, I15	توجه به ارزشهای ایدئال شخصی در تربیت بدنی		
I12, I5, I14, I2, I11	توجه به استعداد ذاتی		
I3, I4, I11, I5	توجه به قدرت بدنی		
I12, I8, I3	توجه به بهداشت فردی در تربیت بدنی		
I3, I4, I11, I5	توجه به ارتقای سلامت فیزیکی و جسمی در تربیت بدنی		
I12, I5, I14, I2, I11	توجه به تندرستی		
I3, I4, I11, I5	ارتقای مقاومت بدن		
I12, I5, I14, I2, I11	توجه به تهذیب روحی و روانی در ورزش		
I2, I6, I10, I14	بالفعل کردن استعدادهای بالقوه فرد		

I10 و I3, I4, I11	شکفتگی کامل یا کمال توانایی های فرد	رتبه پنجم
I3, I4, I11	ورزش قوایی حافظه	
I11, I9, I10, I14, I5	تقویت قوای استدلال در تمرینات ورزشی	
I3, I4, I11	توجه به اخلاق آمرانه	
I3, I4, I5	توجه به علائق فردی در تربیت بدنی	
I3, I4, I11, I5	خودفعالی	
I3, I11, I5I10	کیفیت فکری	
I4, I11, I5	انتقال تمرین	
I3, I4, I11, I5	تفریح سالم	
I3, I4, I11, I5I10	آزادی تا کمال	
I3, I4, I11, I5	تندرستی اجتماعی	
I5, I11, I4	لذت جویی در ورزش	
I1, I2, I11, I15	ورزش نظام مند	
I8, I7, I11, I18	پرورش ذهنی	
I7, I3, I9, I12, I17	استحکام عقلانی	
I1, I9, I13	مهارت های جنگی	
I2, I6, I10, I14	چابکی	
I11, I9, I10, I14, I5	دلاوری	
I6, I1, I13	آمادگی جسمانی	
I2, I6, I10, I14	نشاط	
I3, I4, I11, I5	توجه به طبیعت	
I12, I8, I3	تقویت حواس	
I3, I4, I11, I5	مهارت پروری	
I11, I9, I10, I14, I5	سرگرمی	
I6, I1, I13	رشادت شخصیتی	
I2, I6, I10, I14	جوانمردی	

I3, I4, I11, I5	پرورش تن		
I3, I4, I11, I5	پرورش اخلاقی		
I3, I4, I11, I5	کارورزی		
I11, I9, I10, I14, I5	چالاکی		
I6, I1, I13	خوشی		
I2, I6, I10, I14	تمدد اعصاب		
I3, I4, I11, I5	خالی کردن انرژی مازاد		
I12, I5, I14, I2, I11	ورزش بر اساس منطق		
I7, I3, I9, I12, I17	اراده		
I1, I9, I13	سلامت روانی		
I2, I6, I10, I14	سودمندی		
I8, I7, I11, I18	تفکر سالم		
I7, I3, I9, I12, I17	رضایت مندی		
I1, I9, I13	بهبود گرایی		
I2, I6, I10, I14	تنوع در برنامه‌های ورزشی		
I11, I9, I10, I14, I5	تربیت بدنی در قالب فعالیتهای اجتماعی		
I11, I8, I4, I9	خودآزمایی		
I4, I2, I6	خودبیانی		
I4, I2, I8, I15, I9	تمرین آزاد		
I8, I2, I19, I1	ورزش بر اساس مقتضیات محیط جغرافیایی		
I6, I9, I3, I5	ورزش دسته جمعی		

همان‌طور که یافته‌های جداول قبل نشان داد در مرحله سوم از فرایند گذاری داده‌های گردآوری شده، مرتب سازی نهایی و خوشه بندی کلیه مفاهیم و کدهای محوری در ۳ طبقه صورت گرفته است.

جدول ۱: مولفه‌های شناسایی شده بعد از استفاده از ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود

تعداد شاخص	مؤلفه	بعد
۲۱	ایده آلیسم	الگوی فلسفی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران
۲۲	رنالیسم	
۱۴	پرگماتیسم	

نتیجه‌گیری

با بررسی سؤال‌های پژوهش مبنی بر شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی در سازمان ورزش شهرداری تهران از دیدگاه‌های فلسفی رنالیسم، ایده آلیسم و پرگماتیسم، نتایج نشان داد که خود انضباطی، توجه به ارزشهای ایدئال شخصی در تربیت بدنی، توجه به استعداد ذاتی، توجه به قدرت بدنی، توجه به بهداشت فردی در تربیت بدنی، توجه به ارتقای سلامت فیزیکی و جسمی در تربیت بدنی، توجه به تندرستی، ارتقای مقاومت بدن، توجه به تهذیب روحی و روانی در ورزش، بالفعل کردن استعدادهای بالقوه فرد، شکفتگی کامل یا کمال توانایی‌های فرد، ورزش‌قوایی حافظه، تقویت قوای استدلال در تمرینات ورزشی، توجه به اخلاق آمرانه، توجه به علایق فردی در تربیت بدنی، خودفعالی، کیفیت فکری، انتقال تمرین، تفریح سالم، آزادی تا کمال، تندرستی اجتماعی، از شاخص‌های تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی از دید رنالیسم می‌باشد. لذت‌جویی در ورزش، ورزش نظام‌مند، پرورش ذهنی، استحکام عقلانی، مهارت‌های جنگی، چابکی، دلاوری، مادگی جسمانی، نشاط، توجه به طبیعت، تقویت حواس، مهارت‌پروری، سرگرمی، رشادت شخصیتی، جوانمردی، پرورش تن، پرورش اخلاقی، کارورزی، چالاکی، خوشی، تمدد اعصاب، خالی کردن انرژی مازاد، از شاخص‌های تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد

اسلامی ایده آلیسم می‌باشد. ورزش بر اساس منطق، اراده، سلامت روانی، سودمندی، تفکر سالم، رضایت‌مندی، بهبود گرای، تنوع در برنامه‌های ورزشی تربیت بدنی در قالب فعالیت‌های اجتماعی، خودآزمایی، خودبیانی، تمرین آزاد، ورزش بر اساس مقتضیات محیط جغرافیایی، ورزش دسته جمعی، از شاخص‌های تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد اسلامی از دید پرگماتیسم می‌باشد. در این پژوهش عنوان شد که تربیت بدنی و ورزش به عنوان پدیده اجتماعی مؤثر در ابعاد مختلف جامعه و زندگی افراد نفوذ کرده و به بخش جدایی ناپذیری از زندگی تبدیل شده است. گسترش روزافزون ورزش باعث ایجاد کانال‌های تلویزیونی خاص ورزش در اکثر کشورهای جهان شده است. انتشار روزنامه‌ها و مجلات تخصصی ورزش و هزاران کتاب در مورد آمادگی جسمانی فعالیت‌های دیگر این حوزه است. توجه جدی دولت‌ها و سیاست‌مداران به بخش تربیت بدنی و ورزش علاقه‌مندی به تماشا و پیگیری دائم نتایج مسابقات نیز اهمیت آن را بیشتر کرده است. بنابر این تربیت بدنی با هدف سالم سازی و تربیت انسان سالم، شاداب و امیدوار می‌تواند مهمترین شاخص جهت توسعه پایدار ایران اسلامی باشد. اما به منظور بهره بردن از این پدیده اجتماعی، لازم است به اصول فلسفی و قواعد درست تکیه شود تا توجه به سلامتی در کشور برای همگان امری روزمره و مهم جلوه کند (موهتار و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۲). تربیت بدنی، فرایندی است آموزشی- تربیتی که هدف آن بهبود بخشیدن به اجرا و رشد همه جانبه انسان از طریق فعالیت‌های جسمانی است. تربیت بدنی یکی از راهکارهای ارتقای سطح سلامت جامعه از طریق تاثیرگذاری بر تمام قشرهای مردمی به ویژه جوانان است. در کشور ایران نیز، به سلامت و تربیت بدنی اهمیت زیادی داده می‌شود و متولی ارتقای آن سازمان ورزش و جوانان می‌باشد. یکی از رویکردهای مهمی که در بحث تربیت بدنی در کشور می‌توان بر آن استوار بود، رویکرد اسلامی است. از دید اسلام، واقعیت وجودی انسان که شامل بدن و نفس

اوست، محور اساسی برنامه ها چه درسی و چه غیردرسی است. نظام تربیت بدنی اسلامی، یک نظام همه جانبه است یعنی علاوه بر ابعاد علمی، اخلاقی، اجتماعی و اطفی، نیز تاکید دارد. تربیت بدنی از دیدگاه اسلام بر تقویت و تربیت جسم تاکید دارد که باید همپای خودسازی و اخلاق و از طرفی مصونیت جامعه باشد. در پژوهش حاضر یافته‌ها نشان دادند که تربیت بدنی مبتنی بر اسلام می‌تواند از منظر سه فلسفه مورد ررسی قرار گیرند، چراکه داری شاخص‌های یکسانی هستند. اسلام نیز مانند مکاتب فلسفی ذکر شده به ارتقای قدرت جسمی، ارتقای قدرت فکری و نگرشی از ریتق تربیت بدنی تاکید دارد و عنوان می‌کند که لذت جویی و تفریح در تربیت بدنی باید همراه با ارتقای مهارت‌های دیگر، مانند شجاعت، چابکی، تفکر سالم. بهبود گرایی و.. باشد.

بر اساس یافته‌های حاصله چندین پیشنهاد قابل ارائه می‌باشد:

- از رویکردهای اسلامی در تربیت بدنی استفاده و شاخص‌های آن برای دست اندرکاران تربیت بدنی و ورزشی کشور و اشکافی شود.
- آموزش‌های لازم برای ارتقای سح تفکر نسبت به تفکر منطقی در ارتباط با تربیت بدنی اعمال گردد.
- آیین‌نامه‌های لازم در مورد لزوم اجرای تربیت بدنی اسلامی در سازمان ورزش شهرداری نهادینه گردد.

منابع

- پارسا مهر، مهربان و رسولی نژاد، پویا. (۱۳۹۴). نسبت دین و ورزش: بررسی رابطهی دینداری و مشارکت ورزشی در میان دانشجویان دانشگاه یزد. فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی. ۴(۲)، ۵۹-۸۴
- جعفری، کیقباد، کریمی، یونس و رحمانی فر، معین. (۱۳۹۷). اهمیت ورزش در قرآن. تهران: انتشارات فرزندگان دانشگاه
- حسینی، بتول. (۱۳۹۷). ورزش و تندرستی در آیات و روایات. چهارمین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت بدنی ایران
- فدایی، ایوب و کرمی، علی. (۱۳۹۷). تربیت بدنی از دیدگاه اسلام. پژوهش‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۲(۱)، ۱۰-۱
- نظری، شهرام، کوثری پور، محسن و دیوکان، بهزاد. (۱۳۹۹). تبیین شاخص‌های ارزیابی عملکرد معلمان تربیت‌بدنی شهر تهران. تعلیم و تربیت، ۱۴۱، ۱۲۴-۱۰۷
- نعمتی، تکتم. (۱۳۹۷). جایگاه تربیت بدنی و ورزش در آموزه‌های فقهی با تاکید بر قرآن کریم. جشنواره تالیفات علمی برتر علوم انسانی اسلامی- جایزه ویژه علامه جعفری (ره)
- همتی، علی. (۱۳۹۸). آینده‌نگاری ورزش با تکیه بر مبانی اسلامی. پژوهش‌های علم و دین، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۰(۱)، ۲۳۰-۲۰۵

Farooq, S., & Parker, A. (2009). Sport, physical education, and Islam: Muslim independent schooling and the social construction of masculinities. *Sociology of Sport Journal*, 26(2), 277-295.

Ghani, S. H. A. (2020). URGENCY OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN ISLAM: Urgency of Early Childhood Education. *Jurnal Paradigma*, 10(01).

Islam, F. STUDY REGARDING THE VIEW POINT OF ULAMA-E-KARAM AND RELIGIOUS SCHOLARS ABOUT SPORT EVENTS WITH REFERENCE TO QURAN AND HADITH.

Muhtar, T., Supriyadi, T., Lengkana, A. S., & Hanifah, S. (2020). Religious Characters-Based Physical Education Learning in Elementary School. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 18(12).

Walseth, K., & Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport: Egyptian women interpreting Islam. *International review for the sociology of sport*, 38(1), 45-60.